

ירושלים, 27.11.39

שוחחתי עם נורמן לוריא לפני חזירתו לדרום-אפריקה.
סרתתי לו בקצור על המצב הפוליטי, על מדיניות משרד המושבות וחלטונות
בארץ, גם ביחס לכיבושים הקיימים כבר בישוב ועל דעת חברינו בלונדון ודעתי
בדבר החשיבות הפוליטית שיש כרגע לעזרת ידידנו בדרום-אפריקה.

ב-9:30 עד שעה 2:00, בהפסקה של שעה נאמנע, פגישה עם אנשי "הפועל
המזרחי": שפירא, שרגאי, ברנשטיין, קסטנבוים, קלמר ומוסן לזמן עוד אחרים.
מהנד גשני: שפרינצק ורמן.

אנשי "הפועל המזרחי" המאוננו שמזמן שהוקם ההסכם עם הפועלים הרביזיו-
ניסטיים על לשכה משותפת ועם הגוש האזרחי ב"כופר הישוב" נתקלקלו היחסים
בין "הפועל המזרחי" והסתדרות העובדים ופלגת פועלי א"י. ההסתדרות כאילו
מתעלמת לגמרי מקיומו של "הפועל המזרחי". דוגמא: בעיריית תל-אביב נתחלקה
הפקידות 50% לגוש ו-50% להסתדרות, וההסתדרות התנגדה להפריש אחוזים אחרים
ל"הפועל המזרחי". סיעת הפועלים בעיריית תל-אביב לא עזרה ל"בני עקיבא"
להשיג סגרש. לא שיתפו את באי כוח "הפועל המזרחי" בהנהגת האירגון.
סוציאליסטים אותו שהדיונים עם הממשלה והאכרים. בקונגרסים האחרונים היו
סוציאליסטים כמעט שהדיונים על הרכב ההנהלה. יש כנראה רצון להסתדרות לרחות
את רגלי "הפועל המזרחי". בתוך השורה שלהם יש התמרמרות גדולה. ההתמרמרות
הגיעה אפילו ל"סירת צבי". בשנים הקודמות היו טענות רק נגד סקירי ההסתדרות
במקומות שונים, בזמן האחרון נתערער האמון גם בצורת ההסתדרות.
שפירא שאל אמההסתדרות רואה ב"הפועל המזרחי" שותף או סמורה. ל"הפועל
המזרחי" אין חלק בפקידות הנבונה בארץ.

שפרינצק ורמן העירו שכמה טענות של קיפוח ממברר שאין להם יסוד לאחר
שבדכו אותם, והמקרים שהיו מקורם לא ביחס משלילי ל"הפועל המזרחי" אלא
במסגרת הכללית. הטענות שיש ל"הפועל המזרחי" להסתדרות, יש עוד ביותר
תוקף בתוך ההסתדרות גופה בין חברים המיוחדים שבתוכה. טענות כאלה
נשמעה אפילו במפלגת פועלי א"י, ואם סידור והסכם אין בכוחו לסנוע חיכוכים
וקונלנות, גם צודקים וגם לא צודקים. הסכם עבודה לא יוכל להתקיים, כי
הוא מתערער מיסודו, בלי לשכנע עבודה אחידה, שבה יירשם כל פועל ועבודה מחולק

לא בין אירגונים אלא בין פשוטי עבודה לא תמכן חלוקת עבודה צודקת, ותקולר מלוי ב"הפועל המזרחי". אירגון הפועלים היחיד כמעט המעבב בעד הקמת לשכת עבודה מאחדת. שנחלי מעבודה במקומות מדורים כולם אבנת החשיבות של יחסים טובים עם ה"פועל המזרחי". יש להם רצון כנה של עבודה משותפת, אבל במסור של לשכות נפרדות אין תיקון לסידור עבודה הוגן. "הפועל המזרחי" נעשה אגרסיבי מאד ומוקף מזמן לזמן באופן גם את ההסתדרות בציבור ובעתונות, גם מבלי כל יסוד מספיק וגם כשיש לו איזו מלונה של משה. פתוך הגזפה חולנית או בלתי מרוסנת מתנגד למשל "הגופה" בתקופת הבחירות לקונגרס או בהודם-נויות אחרות בשל סכסוכי עבודה.

קסטנבוים התאונן ביחוד על המוסדות המסקיים של ההסתדרות שאיך "הפועל המזרחי" מרגיש את עצמו בתוכם כמתוך ביתו, לא ב"תנועה", לא ב"בנק הפועלים" ולא במוסדות האחרים.

שישמן, שנכנס לחדר בסוף השיחה, בעמיד בחריפות את שאלת בחירת שפירא להנהלה. הוא אזכיר את ישיבת ההנהלה בגנף, שבו השתתפו גרינוביים, קפלן, הוא ואנוכי, ושבה הוא הודיע שמבלי בחירת בא כוח "הפועל המזרחי" להנהלה, גם הוא לא יוכל להשאר בהנהלה, ושלושת המסובים הבטיחו לו ששפירא ייבחר. לאחר שהחלש לאגיש את הסטאטוס קוו פתוך סזוקת הזמן תפס אותי ואת גרינוביים במסדרון הקונגרס ושנינו התחייבנו, שבישיבה הראשונה של הועד הפועל יצורף שפירא להנהלה. כבר עברו שלושה חדשים. הוא התחייב בפני מפלגתו מבלי צהופו של שפירא הוא יעזוב את ההנהלה. הוא דרש מספגת פועלי א"י להכיר ברצינות הסגב ולבכסיה את בחירתו של שפירא בישיבה הראשונה של הועד הפועל. שפירא הבטיח להביא את הענין לספגת.

אני ציינתי בסוף שיש שתי שאלות: תיקונים הענינים המעשיים במטה מעבודה, במטה הענינים המסקיים והמתישבותיים, והסמך הציבורי פוליטי. כמה דברים נתונים לתיקון מהיר ועל ידי סגן מתמיד ^{בני} שני הגופים האלה. אולם גם אם יסודרו כלהדברים שנחלקו עליהם עד עכשיו יש חשש לסכסוכים חדשים, באם לא יתוקן היחס שבלב, אאטון אחרדי והרצון הטוב שבין שני הגופים. איני יכול לקבל ברצינות את דברי בא"כוח "הפועל המזרחי" שאין הם מאמינים יותר ברצון הטוב אפילו מצד ההנהגה של ההסתדרות. אישי ההסתדרות, המנוחים אהרונוביץ וביילינסון ואלה שעודם חיים, אנשים כבדל כצנלסון, הרצפלי, ברץ, אורי זסלבסקי, בלי לדבר על המסובים, לא רק ידועים ביחס

הנפטי העמוק לכל פועל יהודי באשר הוא, אלא אחד המוטיבים היסודיים שחייבת
זוהי אהבת ישראל. "הפועל המזרחי" לא רק נהנה מההסכם עם ההסתדרות, הוא
שורר להסתדרות בקשרים עמוקים יותר, אולי שלא מדעתו. כל מה שהוא עשה,
כל מה שהוא רכש, מחוץ לשטח הדתי הרוחני, שזה בא לו מסקור "המזרחי",
שאוב כולו מסקור ההסתדרות. הקבוצה שיצרו אנשי ההסתדרות וכל שאר הכיבושים
של ההסתדרות הם כיבושי "הפועל המזרחי" ויצרתם. ההסתדרות היא מקור
מחצבתו. כן הסכם או לא הסכם, כל זמן ש"הפועל המזרחי" יהא נאמן ליעודו
בתור ארגון פועלים יהודי "ביודעים או שלא ביודעים - חלק אורגני של
תנועת הפועלים בארץ. מיסדי ההסתדרות - ולא דווקא החברים היושבים בוועד
הפועל, רבים מהם כלל אינם יושבים בשום מוסד רשמי של ההסתדרות - היו
מתחסימליסוד נפשם, אילו לא היו רואים בכל פועל יהודי חבר ושותף לגורל
חיייהם ויעודם בחייהם.

אנו רואים ב"הפועל המזרחי" חלק אורגני של תנועת הפועלים, אם כי אנו
רואים בו פגם קשה; לא על איותו אירגון דתי וקשור למפלגת "המזרחי", זו
היא זכותו הטלית ממוקמת, אלא על איותו אירגון עובדים נפרד, אולם
גם עם פגם זה אנו מקבלים אותו כמו שהוא, כל זמן שתיסודות המוסריים של
תנועתנו ישלטו גם בהסתדרות וגם ב"הפועל המזרחי", היסוד המוסרי הוא שותף.
יש הכרה ביחסי חברים, יש אפשרות ליחסי אמון בין ההסתדרות ובין "הפועל
המזרחי" בין שיש הסכם פורמלי ובין שאינו.
מסכסנו לבסוף שמורכבת שתי ועדות שוותמות: ועדה אחת לבירור השאלות
להסכם עבודה ולשאלת הלשכה האחידה, ועדה שניה למוסדות המסויימים.

ב-11:00, בהפסקת המסיבה עם "הפועל המזרחי", בא אצלי ד"ר סהון בענין
החולה. איות ומספלה מסרבת עכשיו לתרום את רבע המיליון פונט כשלקה
ביבוט החולה, אגיע סהון לידי רעיון להציע למספלה לתת לחברה הכשרת
ההתיישוב את מסורת האשתמפות בקרקע. האדמות הנאות בחשבון הן: 10,000
דונם בסחוז בית שאן, מעומדות להמסר בחכירה לקק"ל, ואדמת רושטיה בהר
הכרמל, שנחכרו כבר לחברה ל-99 שנה.
אמרתי לו, שארעיון ביסודו נראה לי, אולם אין אני רואה תמורה בהחלפת
אדמה חכורה, שבין כך היא ברשותנו, בקבלת קנין באדמה זו. אם רושטיה

היא לנו בחכירה ל-99 שנה, חרי זה בעיני לא גרוע מקנין, ובזכות זו בלבד לא הייתי מסכים לפטר את הממשלה מהחייבות להשתף ביבוש החולה. רק אדמה חדשה שלא נמסרה לנו עריין צריכה לבוא בחשבון כמטרה.

סהון אמר שיש גם אדמות אלה הבאות בחשבון, כגון: אדמת חסאבה - 4,000 דונם, 2,000 דונם בין ג'בליה, ביה וגן ויסו; 9,000 דונם בחולות ראשון.

שאלתי את סהון אם הוא יקבל מהממשלה לא כסף אלא קרקע היוכל להבטיח את עבודות החולח?

סהון ענה לי בחיוב. מכסף תמורת הקרקע יתקבל במשך 8 עד 10 שנים, אולם אין הוא חושב ששאלת העבודה היא אקסואליה בין כה וכה, כי הוא אינו בטוח אם יקרא מכנס עכשיו לעבודה, ואינו בטוח אם רוטנברג לא יפריע.

אמרתי לו, שהחייבות היא בעיקר בגישה לעבודה. למה יש ערך רב, לא רק כלכלי אלא גם פוליטי, בביצוע עבודת החולח רווקא עכשיו, בתקופת המלחמה, ואם יש איזו אפשרות שהיא מצד החכירה והקרקע לנשט לעבודה יש לעשות כל האמצעים שיקרא מעטור בהסתמכות ואני סניח שרוטנברג לא יפריע.

סהון חזר להתחיל לדבר עם רוטנברג.

אמרתי לו שהדיבור עכשיו לא יביא תועלת. כל זמן שהמלחמה העבודה אינה אקסואליה ומסטיה, לא יסתלק רוטנברג סוכיוותיו ומביעותיו הצודקות או הסדומות. רק כשאפשרות העבודה תהיה מסטיה, אפשר יהיה להביא את רוטנברג להסכם, לאחר שבפרינציפ מסכים כבר פעם בשיחה אתי ואוסישקין, שהוא יתיאם לעניני החולח לא מבחינת מנהל חברת החשמל, אלא מבחינת ציונית ארצית.

שאלתי את סהון אם יש יסוד להניח שהממשלה תסכים לתמורה זו בקרקע? סהון אמר שדיבר כבר עם סק-פירסטון. מגובתו הראשונה היתה שלילית, אבל לאחר שסהון אמר שהוא מציב לממשלה למסור להם קרקעות בטחתי המיסבות היהודיים, נשתנה יחסו ונילה רצון לדון בדבר, ואמר שידבר עם אנשי מחלקת הקרקעות. סהון בינתיים דבר עם ביניש, וזה הסכים לגמרי. הריס עוד לא היה בארץ. כשהזר הריס הביא סהון את הדבר לפניו, והריס בקש שיביש לו את הדבר בכתב. סהון אמר לו שהוא מתקשה לכתוב לו על זה רשמית. הריס אמר, שיכתוב לו באופן בלתי רשמי. לפי ענה לא עשה את הדבר.

אמרתי לסהון שרצוי שימשיך בדבר, כי משנת קרקעות חשובה, וגם חשוב סדר לאפשר את מחלמת העבודות בחולה.

קבלתי מתחשע את המספרים המפורטים בדבר גיוס יהודים וערבים להשלמת
יחידות בריסיוט בארץ.

עד ה-24 לחודש זה התיצבו 360 יהודים, 177 ערבים. נפסלו: 133 יהודים,
130 ערבים. נתקבלו: 176 יהודים, 30 ערבים. צריכים עוד לעסוד לבחינת:
48 יהודים, 20 ערבים (מספרים אינם מתאימים לסך הכל).
הנרקי את הדבר לטעה.

הבוקר חוזמן י'וסף עוד העעם לבריגאדיר ברונסקיל בענין חימידה "החלו-
צית". אנריגאדיר בקש ממנו תשובה. י'וסף אמר לו, שדבר כבר באופן לא
רשמי עם אחדים מחבריו, הנוטים לדבר בחיוב ושולח איש ללונדון לרון עם
חבריו השוהים שם בשאלה זו, אולם גם אלה הנוטים לכך בחיוב, אינם יכולים
להבין:

- (א) סרוע לוקחים יהודים רק ליחידות עבודה, ולא ליחידות צבאיות מסע;
(ב) סרוע מכריחים אותנו לחופיע כפלשתינאים ולא כיהודים?
הנריגאדיר מבטיח לדבר על כך עם המפקד הראשי.

קבלתי ידיעות מעניינות בדבר הצבא הנריסי הרב העומד לבוא לארץ.
סדובר על 40 או 50 אלף איש, מהם ירוכזו בצפון כ-13,000 ובדרום כ-26,000.
הצבא יאוכסן חלקו באהלים וחלקו בצרימים. דבר זה יצריך עבודה לא קטנה.
מלבד שיכון הצבא ייבנו מחסנים בסרמנד ובחיפה. מסערים שהעובדות תעליפת
ב-300,000 מונט. חלק הצבא עמד לחנות בעקאבא, אולם נסטר רפורט לצבא
שארן המקום מתאים לשנית. יתכן שמשום כך תרד עקאבא מעל המרק.
היה גם סנע חשוב, אם כי לפי שעה בלי כל תוצאות מעשיות, בין הנרינו
ובין באי כוח הצי בארץ.

ב-20 לחודש זה נפגשו בר-כוכבא, וירדא וקפלנסקי עם הקפיטן לידור
בנסל חיפה.

בר-כוכבא הודיע ללידור על נכוונתנו להפגיא לו מספר של נוער מנוגר,
שיש לו ידיעה אלמנטרית ביטאות, על סנת לאטנם בסמינות לרדית סוקשים.
הוא הסתמך על המשא והמתן שכבר התנהל בענין זה עם שלסונות הצי באמצעותו
של הקצין סילר, שהיה מנהל בית הספר הימישלנו לפני המלחמה. המשא והמתן

נבסק לרגל גיוסו של מילר לצי.

הקפיטן לידגר אמר שהוא לא שפע עד עכשיו על תכנית זו, ואינו רואה אפשרות תכנית לאיסון מספר גדול יותר של אנשים בטימי ארץ ישראל מחוטר אניות. הוא מניח שהמשטרה והמטן לפני המלחמה התנחל על יסוד החשש של כניסת איטליה למלחמה והפיכת מים המיכון לאיזור מלחמתי. מנחה זו לא נתאמתה, אם כי אין לדעת מה ילד יום. הוא שאל אם נחיה סוכנים לשלוח אנשים לאיסון גם למקומות מחוץ לארץ-ישראל.

בר כוכבא ענה, שאם הכוונה ליחידות שלמות של יהודים, הוא מניח שלא תהיה התנגדות לכך.

הקפיטן הודג על התצעה והבטיח להעביר אותה למפקד הראשי.

קפלנסקי בקש להעביר את הקצין מילר, או אולי אחר במקומו לבית הספר הטימי.

הקפיטן לידגר ציין את מקושי בדבר, אבל הבטיח להעביר את אנקשא למפקד הראשי.

אחר הנארים ירדמי למל-אביב.

ב-4:00 באו אצלי לבימי לפי הזמנתי: שאול, דוב, ישראל וברל.

המיעצנו א. על שאלת ביחידה החלוצית;

ב. סידור עבודת הגיוס;

ג. הכנסת שאול לטיא.

א. בשאלת ביחידה נחלקו הדעות.

שאול התנגד בהחלט ובתוקף מתוך הנימוק היסודי, שבשום תנאי אין לבוציא יהודים מארץ-ישראל.

דוב הציג תנאי של דיון מכניתי בין הממשלה ובינינו על העזרה שהיא

רוצה מאתנו בטשן המלחמה. הוא הוששלכך שאם נתן עכשיו מנימוקים פדיניים

פלוגה אחת לעבודה בצרפת, עלולים לרוש מאתנו בעוד זמן מה עוד דבר מעין

זה וכל טרוב יקשה עלינו מנימוקים פוליטיים.

ברל מיצה את כל הנימוקים השליליים, אולם לא הביע התנגדות מוחלטת,

כי לא התעלם גם מהחשש של נזק פוליטי אכרוך בסרוב. הוא הביע חשר, בלתי

סיוסד לדעתי, שהצעה זו באה בעיקרה למען רוקן את הארץ מיהודים.

מקולם ושרתיו מסוגלים לפזימות שפלות ביותר, אבל אין אני סניח, שהצעת היחידה באה בסניחה שבמית זו.

אני ביררתי את הנימוקים בעד ונגד, כפי שניסחתי אותם במברקי ללונדון. אין אני רואה רווח פוליטי בתשובה חיובית, אבל יתכן שיהיה נזק פוליטי בתשובה שלילית, ומשום כך אני מתנגד לסהר באיזו תשובה שהיא, ולדעתי יש (א) לבדוק אם אין לשנות במשרד הסלחמה את צורת היחידה, שתניח יותר את דעתנו;

(ב) יש לברר אם הצעה על דוויזיה רצויה לפי שעה או לא. אם יצא שבלונדון תוכל הסוכנות להציע לממשלה דוויזיה יקל זה עלינו סרוב בהצעת היחידה. לסעיף ב' מסר שאול סיכום התיעצות של מספר חברים הקרובים לדבר, שבשים לב לתנאים הפוליטיים, חוצע סידור עבודה כדלהלן:

1. לא להפסיק בשום אופן את אימון הקדרים, אם כי תצוטצם מסגרת האימון;
2. באירגון יחודש האימון בכלים, בכל הזהירות הדרושה;
3. "מסר העם" יפעל במסגרת הנ"א, מכני אש ו"סגן דוד ארום";
4. בשביל "חיל העם" וגם בשביל האירגון תוגבר פעולת ההתעמלות, גם למען שטח מסגרת לאימונים גלויים וגם לגופו של דבר, כי האימון הגופני בטורה היה עד עכשיו טרונח.

הבעתי הסכמתי המלא לקיום אלה.

לסעיף ג' לא היה כל ספק שיש להכניס את שאול מיר לעבודה. מווכוח היה את מי להוציא: את דוב או את סאיר. אני דרשתי את השארותו של דוב, מתוך נימוקים אירגוניים, מקצועיים ופוליטיים.

שאל וישראל מסכימו שיש להחליף בקרוב את סאיר, אבל עמדו על כך שסטעמי סידורי עבודה שנימיים בתוך המ"א, יש צורך בהמסכה זמנית של סאיר בעבודתו ובעבודה הכספית.

מסרתי לחברים על המסקנות שהגענו אליה בלונדון להציע לממשלה, אם ראש המטה יסכים לכך, דוויזיה יהודית, מבלי לפרש אם אנשיה יוקמו מהארץ או מהגולה, אם היא תשולח לחזית המערב או תשמש בארץ-ישראל. לתמהוני לא נחשבה כל התנגדות למסרנה זו במסיבה זו, כאשר לא נתגלתה שום התנגדות למתן בישיבת הבנהלה אתמול בבוקר.

בערב התקיימה ישיבת הועדה הפוליטית.

מסרתי דין וחשבון מלונדון.

י'וסף מסר על הצעת היחידה "החלוצים". היה ווכוח רב על הצעה זו.

שאל, בן-אחרון, ציולינג התנגדו בכל תוקף.

רסו חייב את הצעה.

ברל וא.ק. גינו את הצעה, אולם התנגדותם לא הייתה סופית.

הצעה להחליט על כך סיד בועדה נדחתה ברוב של שבעה נגד ארבעה.

הוסכם שנשוב לדון בדבר מאר, אם התנהלה תראה צורך להחליט.
